
Forskere og fagforening

REDAKSJONELT

JENSEN P

Å være vitenskapsmann gav en gang prestisje og innflytelse. Folk lyttet til det du hadde å si. Forskningsinstitusjonene hadde høy grad av autonomi. Lønningene for forskerne var gode. Professorene tilhørtesamfunnets sosiale og økonomiske overklasse.

Slik er det ikke lenger. Dagens helter er ikke Louis Pasteur eller Alexander Fleming, men Kjell Inge Røkke og Ole Gunnar SolSKjær. I politikken synes saklige argumenter og rasjonell diskusjon å ha blitt erstattet av populisme og stemningsbølger. Markedstenkning preger samfunnet. Folk har mindre tillit til eksperter. Leger blir kaltskolemedisinere og stemples som dogmatiske dukser uten sosiale antenner. Kampen om ressursene er blitt hardere. Forskerne får mindre spillerom, mer skjemabelagt arbeidstid, dårligere lønninger, usikre karriereutsikter - kort sagt "forverra kår".

RETRETT

Selvfølgelig er det sterke samfunnskrefter som her utfolder seg, krefter som det ikke er lett å påvirke. Det er likevel min påstand at forskere - og i denne forbindelse sikter jeg spesielt til leger i vitenskapelige stillinger - ialtfor stor grad har vist passivitet og manglende aktpågivenhet overfor denne utviklingen. Omstillingsevnen har vært liten. Trusselen fra styringsivrige byråkrater og politikere har medført at mange forskere har lukket seg inne i sintrygge forskningsverden. En slik retrett er imidlertid en kortsiktig og lite vellykket strategi.

For 20 år siden stod det dårlig til med norsk allmennmedisin. Med mange gode krefters hjelp har det lyktes å heve prestisjen og det faglige nivået i allmennmedisinen. Allmennpraksis gir nå et rimelig godt økonomisk utbytte. Sykehuslegene har i samme periode hatt en jevn reallønnsnedgang. Det var først ved lønnsoppgjøret i 1996 at noe av det tapte ble gjenvunnet - takket være godt fagforeningsarbeid på alle plan.

Leger i vitenskapelige stillinger opplever derimot fortsatt reallønnsnedgang, og lønnsgapet til leger i klinisk arbeid er blitt enda større. Forskerrekrutteringen er dårlig og frafallet økende (1-3).

Altfor få forskerleger har følt ansvar for fagpolitikk, forskningspolitikk og fagforeningspolitikk. Forskerne har overlatt de politiske arenaene til andre og styringen av Legeforeningen til allmennleger og sykehusleger.

Det er ingen tvil om at legestandens anseelse og innflytelse bygger på faglig troverdighet og tillit. Medisinens fremtid er avhengig av god forskning. Legeforeningen og leger i klinisk arbeid burde derfor tale forskningens og forskernes sak, og det kan med en viss rett hevdes at Legeforeningen ikke har gjort nok på dette området (4, 5). Men vipreges alle av vår bakgrunn, og Legeforeningens politikk vil i stor grad preges av de tillitsvalgtes bakgrunn.

FORAKT FOR FAGFORENINGSARBEID

Fagforeningsarbeid har lav status blant forskere. En dyktig og våken forsker ved et av våre universitetssykehus med interesser, evner og erfaring fra fagforeningsarbeid sa seg nylig villig til å ta på seg et viktig verv i Legeforeningen. Da hun fortalte dette til sin forskningsveileder, fikk hun streng beskjed: "Dersom du tar på deg dette vervet, trekker jeg meg som din veileder, fordi det vil gå ut over fremdriften av forskningsprosjektet ditt."

En representant for forskerne hadde altså muligheten til å få en sentral posisjon med mulighet til å påvirke Legeforeningens politikk, men ble hindret av sitt eget forskningsmiljø. Eksemplet er dessverre ikke enestående (6). Dethviskes i korridorene om at tillitsvalgte er leger som ikke helt har lyktes i sin faglige karriere.

Disse eksemplene er etter mitt syn uttrykk for forakt for fagforeningsarbeid. Dessverre er de karakteristiske for mange forskeres holdning. Dette demonstrerer en manglende forståelse blant forskerne for betydningen av fagpolitikk og fagforeningsarbeid.

HOLDNING OG HANDLING

Skal forskerne ha håp om å bedre sine arbeids- og lønnsforhold og å styrke forskningens plass i samfunnet, må de vise en helt annen holdning. Det må bli legitimt, ja attraktivt for forskere å sette av tid til fagpolitikk og fagforeningsarbeid. De som ikke selv tar på seg tillitsverv, må oppmuntre og støtte dem som gjør det. Forskerne må være med på å forme Legeforeningen og dens politikk.

Kampen om pengene er blitt hardere. Forskere må derfor tilegne seg innsikt i politikkenes irrganger, mediehandling og opinionspåvirkning. De trenger erfaring og trening i administrasjon, ledelse, gruppeprosesser og politisk arbeid på ulike nivåer. Legeforeningen er i så måte en utmerket skole. Mange av oss er forundret over at ikke flere leger ser det store læringspotensialet som ligger i et engasjement i Legeforeningen.

Forskere er enda mer enn andre avhengig av å holde seg faglig à jour. Tid er en viktig begrensende faktor. Men attiden ikke strekker til, gjelder for de fleste av oss. Det er ikke et tilstrekkelig tungtveiende argument for fortsatt å stikke hodet i sanden.

Legeyrket er viktig. Medisinsk forskning er viktig. Legeforeningen er en viktig institusjon i samfunnet. Dersom man forstår å bruke den til sitt formål, kan man oppnå mye.

Petter Jensen

LITTERATUR

1. Holm HA. Medisinsk forskning på defensiven. Tidsskr Nor Lægeforen 1997; 117: 1581.

2. Hørven I. Akademisk medisin i krise. Tidsskr Nor Lægeforen 1997; 117: 1639.
 3. Brandtzæg P. Rekrutteringskrisen i akademisk medisin undergraver helsevesenet. Tidsskr Nor Lægeforen 1997; 117: 3992-4.
 4. Saugstad OD. Helse også for den svake? Kronikk. Aftenposten (morgenutgaven) 29.8.1997.
 5. Aarseth HP. Er Legeforeningen en brems for medisinsk forskning? Tidsskr Nor Lægeforen 1997; 117: 3285.
 6. Jensen P. Yrkesforbud for tillitsvalgte? Tidsskr Nor Lægeforen 1996; 116: 1720.
-

Publisert: 10. januar 1998. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 21. juli 2026.